בשלמא לר' יונתן כדקא מפרש רבי טעמא אלא לרבי יאשיה ממאי דאיכא חנק בעולם אימא סייף אמר רבא ארבע מיתות גמרא גמירי להו מאי לא מפני שהיא קלה קמיפלגי בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן א"ל רבי זירא לאביי שאר הנסקלין דלא כתיב בהו סקילה דגמרי מאוב וידעוני במאי גמרי במות יומתו גמרי או בדמיהם בם גמרי א"ל אבדמיהם דמיהם בם גמרי דאי במות יומתו גמרי דמיהם דמיהם למה לי אלא מאי בדמיהם דמיהם גמרי מות יומתו למה לי כדתניא מות יומת המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה הכתובה בו מניין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה ממיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו תלמוד לומר מות יומת המכה מ"מ אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ואי במות יומתו גמרי מאי קא קשיא ליה אילימא אשת איש קא קשיא ליה למיתי ולמיגמר מות יומת מאוב וידעוני מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה מדאמר רחמנא ארוסה בסקילה מכלל דנשואה לאו בסקילה ואלא מכה אביו ואמו קא קשיא ליה למיתי ולמיגמר מאוב וידעוני עד דגמרי מאוב וידעוני ליגמרו מאשת איש דאי אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה אמר ליה שאר הנסקלין גופייהו קא קשיא ליה דאי במות יומת גמרי עד דגמרי מאוב וידעוני ליגמרו מאשת איש: **מתני'** אלו הן הנסקלין הבא על האם ועל אשת האב ועל הכלה ועל הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה את הבהמה והמגדף והעובד עבודת כוכבים והנותן מזרעו למולך ובעל אוב וידעוני והמחלל את השבת והמקלל אביו ואמו והבא על נערה המאורסה והמסית והמדיח והמכשף לובן סורר ומורה הבא על האם חייב עליה משום אם ומשום אשת אב רבי יהודה אומר אינו חייב אלא משום האם בלבד הבא על אשת אב חייב משום אשת אב ומשום אשת איש בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו בין מן האירוסין בין מן הנישואין הבא על כלתו חייב עליה משום כלתו ומשום אשת איש בין בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו בין מן האירוסין בין מן הנישואין: **גמ'** תניא רבי יהודה אומר אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו חייב אלא משום האם בלבד מאי אינה ראויה לו אילימא חייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין מכלל דרבנן סברי אע"ג דאינה ראויה לו הא לית ליה קידושין בגווה אלא חייבי לאוין ור' יהודה סבר לה כרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מתיב רב אושעיא איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתייבמות איסור קמיפלגי בפלוגתא דר' שמעון ורבנן. תימה ור' ישמעאל דאמר לעיל (דף נח.) חלוסה יצאה לשריפה ולא נשואה מנ"ל דאשת איש בחנק דאי מר' יאשיה מסתמא מדסבר כר' שמעון דשריפה חמורה סבר נמי כוותיה דסייף קיל וכדרבי נמי לא מלי דריש דתקשי לימא שריפה ול"מ לשנויי מדאמר רחמנא בת כהן בשריפה מכלל דהאי לאו בשריפה דדילמא ה"מ חלוסה אבל נשואה לימא בשריפה ועוד קשה בסוף פירקין (דף סו:) איכא למ"ד דמוקי רבי כרבי ישמעאל וי"ל דאין סברא להחמיר בנשואה בת ישראל טפי מבחלוסה ואף על גב דפריך הכא לימא שריפה ה"מ לשנויי הכי אלא דשפיר משני והך שינויא לא מצי לשנויי למאי דמוקי רבי כרבי ישמעאל:

דאי במות יומתו גמירי עד דגמרי מאוב וידעוני ליגמרי מא"א. תימה א"כ ג"ש מאי אהני דבלאו הכי סתם מיתה חנק וי"ל דלאו דווקא מא"א דאיכא למימר דליגמר מרוצח דהוי בסייף:

משום אם ומשום אשת אב. הא דלא קתני א"א משום דהכא לאחר מיתה איירי: **הא** לית ליה קידושין בגווה. אפילו ר' יהושע דאמר בפרק המוכר (יבמות דף יט. ושם) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד מודה דלא תפסי קידושין בחייבי כריתות כדדרשינן מקרא בסוף האומר (קדושין דף סח.) ובפ"ק דב"מ (דף טו:) אמר אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו משמע דליכא מאן דפליג והא דמשמע בכל דוכתא דממזרות תלי בתפיסת קידושין היינו דלא כרבי יהושע: וחייבי איסור

מתני' אלו הן הנסקלין הבא על האם ועל אשת האב ועל הכלה ועל הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה בהמה עליה כו'. תניא א"ר יהודה אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו חייב משום אשת אב אלא משום אם בלבד. ואוקימנא להא דר' יהודה בחייבי לאוין

הכי גרסינן **בשלמא לר' יונתן כדמפרש רבי טעמא: ממאי דאיכא חנק בעולם.** במיתת ב"ד דילמא אין מיתות ב"ד אלא שלש קלה שבהן בסייף: **ארבע מיתות.** בשמן הנקוב להן וכיון שלא פירש למי נתן חנק על כרחיך קלה היא מכולן והניחה לסתומי' שאינו רשאי למשכה להחמיר עליה אלא להקל עליה לפיכך לא הוצרך לפרש: **שאר הנסקלין.** דלאו עבודת כוכבים ונערה המאורסה וחלול שבת ואוב וידעוני ומגדף דהכי כתיבי בהו סקילה) וכולהו שאר הנסקלין לא כתיבא בהו סקילה בהדיא ולאוב וידעוני: **כמאי גמרי.** איזו מיתה מופנית לגזירה שוה דמיהם בם או מות יומתו: **א"ל רב אחא מדפתי לרבינא.** הא דא"ר זירא לאביי במאי גמרי מאי הוה קשיא ליה לרבי זירא אי הוה גמרי במות יומתו: **אי נימא אשת איש קא קשיא ליה.** אמאי קרי ליה מיתה סתם ובחנק מיגמר מינה ג"ש מאוב וידעוני כי היכי דגמרינן כל הנסקלין דלא כתיב בהו אלא מות יומתו סתמא וגמרינן להו מהתם: **מכה אביו ואמו.** אמרינן לקמן דמיתתו בחנק באלו הן הנחנקין (דף פד:) וקשיא ליה לגמריה לסקילה מאוב וידעוני ומאי קשיא ליה אדגמר מאוב וידעוני לגמריה מאשת איש דהכי אפיר דכיון דאיכא למיגמר קלה ואיכא למגמר חמורה אי אתה רשאי למשכה להחמיר: **נגמרו מא"א.** כדאמרינן לאיך רשאי למשכה להחמיר בדמיהם בם גמרי: **מתני' אלו הן הנסקלין.** דכתיב בהו סקילה הא כתיב ביה ודלא כתיב ביה סקילה כתיב בהו דמיהם בם וגמירי מאוב וידעוני: **והאשה המביאה את הבהמה.** עליה: **והנותן מזרעו למולך.** קסבר האי תנא מולך לאו עבודת כוכבים הוא מדתנן עבודת כוכבים ותנא מולך אלא חק העבודת כוכבים) בעלמא הוא ורחמנא חייב עליה סקילה והכי אמרינן בגמ'): **אוב וידעוני.** במתניתין לקמן (דף סה.) מפרש להו: **והמקלל אביו ואמו.** החמיר מבמכה משום דאיכא תרתי קלון אביו ואמו ומוציא שם שמים לבטלה: **והמסית.** את היחידים: **והמדיח.** עיר הנדחת. לקמן באלו הן הנחנקין (דף פט:) מפרש לה מנא לן דבסקילה: **מכשף.** בגמרא (דף סז.) יליף לה מנא לן דבסקילה: **הבא על האם.** בשוגג חייב עליה שתי חטאות דבכולהו עריות כתיב בהו כרת וכתיב בהו חלוק חטאות ואפילו בגוף אחד כדאמרינן בפרק בתרא דמסכת מכות (דף יד.) לחייבו על אחותו שתים שהיא אחותו מאביו ואחותו מאמו) והכא נמי כתיב בהו חלוק לרבנן כדמפרש בגמרא (מד.): **משום אשת אב.** אם נתקדשה לאביו אלא ילדתו בזנות או נתקדשה לו אחרי כן: **אלא משום אם.** וטעמא מפרש בגמרא: **בין לאחר מיתת אביו.** אחיוב דאשת אב קאי דאמרינה ליה קרא אף לאחר מיתה כדמפרש בגמרא [שם] אבל אם אשת איש לאחר מיתה לא קאמרי: **בין מן האירוסין.** דכיון דקדשה לאשתו היא דכתיב (דברים כד) כי יקח איש אשה משעת לקיחה נקראת אשתו והך דיחה קידושין היא דגמרינן דיחה מסדה עפרון [קדושין ג.]: **גמ' תניא ר' יהודה אומר וכו'.** האי תנא פליג אתנא דידן דלא מפליג לדרבי יהודה בין ראויה לשאינה ראויה והאי תנא אית ליה דהיינו טעמא דרבי יהודה דלא היה לו לאביו אישות בה הלכך לא קריבא ביה אשת אב: **חייבי כריתות.** שאסורין עליו באיסור כרת דקיימא לן בקדושין בפרק שלישי (דף סז.) דלא תפסי בהו קדושין: **מכלל דרבנן וכו'.** בתמיה: **אלא בחייבי לאוין.** כגון ממזרת ונתינה או אלמנה לכה"ג דקיי"ל (שם דף פח.) דתפסי בהו קדושי מהאחת אהובה והאחת שנואה [דברים כא]. וטעמא דר"ע התם [סז:] מפרש מלא יקח אים את אשת אביו [דברים כג] וסבר דבאלמנה אביו הכתוב מדבר דלאו דלא יגלה כנף אביו [שם] כנף שלאה אביו הוא דאיכא וקאמר רחמנא דלא יקח אין לו לקוחין בה: **איסור מצוה כו'.** יבמה שנפלה לפני יבם והיא אסורה עליו משום מצוה או משום קדושה חולצת ואינה יוצאה בלא כלום. אע"ג דגבי חייבי כריתות קיימא לן בפרק קמא דיבמות (דף ג:) מגזרה שוה דעליה דיוצאה הימנו בלא כלום בלא חליצה התם הוא דאסורה ליה איסור חמור דלא תפסי ביה קדושי אבל איסור מצוה או קדושה דבנות קדושין ניהו מרבינן התם (דף כ.) מיבמתו יבמתו [דברים כה] יש לך אחרת שעולה השערה לחלון ואינה עולה ליבום * ואיזו זו חייבי לאוין: **ולא מתייבמת.** דהא אסירא ליה. וכי תימא מיתי עשה ותדחה לא תעשה גזירה ביאה דאשתו שמקיים בה יבמה יבא עליה (דברים כה) אטו ביאה שניה שאין בה מצות עשה: איסור

מסורת הש"ס

א) ב"מ לא: לעיל מה: לקמן עב:, ב) [עיין מוספות לקמן נד. ד"ה הכא], ג) [מוספתא פ"ז], ד) [כמדר המשנה עליה], ה) [יבמות י: וש"נ], ו) יבמות כ. כח.; ז) [דברים ח בע"ז, שם כב בערכה המאוכסה, במדבר טו בחילול שבת, ויקרא כ כאוב וידעוני, שם כד בנגדף], ח) בס"א: חק הגרים, ט) [לקמן סד.], י) [עי' רש"ש],

תורה אור השלם

1. אוֹ בְאִיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ בוֹ:

במדבר לה כא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איסור מצוה וכו' ואיזו זו חייבי לאוין. וכ"כ רש"י יבמות דף פד ע"א וכתבתי שם לתמוה על זה. וכעת מצאתי שעמד בזה בשאלת אריה ס"ס לג:

מוסף רש"י

אין לי. אי לא כתיב אלא יומת, אלא מיתה הכתובה בו. סייף (לעיל מה:). מגין שאם אי אתה יכול כו'. כגון שהיה בספינה ובורח ואתה יכול לזריק בו חץ או לטובעו (ב"מ לא:). כגון שהיה מכשף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות בו חץ או אבן (לקמן עב:). ת"ל מות יומת. דיבוייא הוא (לעיל מה:). דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. אין קידושין תופסין לאשה האסורה על המקדש בלאו, וכגון פליגי עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (סוטה יח:) בהתולן (מד:) בגרייתא המתחיל גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין (כתובות כט:) אי: דקתני (יבמות נ:) חלץ ועשה בה מאמר אין לאחר חליצה כלום, כלומר אין המאמר מופס בה דקס ליה השתא בלא יבמה ואמר בגמרא תניא רבי אומר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כעריה (קדושין סח:).

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ז מה' מלכות איסורי ביאה הלכה ו סמג שם סס:

לד ב מיי' שם הלכה ד ופרק ט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י סמג עשין קד:

לה ג מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י וס"ב מהלכות עכו"ם הלכה ו סמג לאוין מז:

לו ד מיי' פ"ו מהלכות עכו"ם הלכה ג ופט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י סמג לאוין לז:

לז ה מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י וס"ו מה"ל עכו"ם הל' ח:

לח ו מיי' פט"ו מה"ל סנהדרין הלכה י וס"ח מהלכות שבת הל' ח סמג עשין ל ולאוין סה:

לט ז מיי' פט"ו מה"ל סנהדרין הלכה י וס"ה מהלכות ממרים הלכה ח סמג לאוין ריט עוש"ע י"ד סימן רמח סעיף ח:

מ ח מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הל' י וס"ח מהלכות איסורי ביאה הלכה ו סמג לאוין קג:

מא ט מיי' פט"ו מה"ל סנהדרין הלכה י וס"ה מהלכות עכו"ם הל' ח סמג לאוין מז:

מב י [מיי' פט"ו מה"ל סנהדרין הל"י] וס"ה מהלכות עכו"ם הלכה ב:

מג כ מיי' פט"ו מה"ל סנהדרין הלכה י וס"י"ח מה"ל עכו"ם הל' טו סמג לאוין מו:

מד ל מיי' ט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י וס"ז מהלכות ממרים הל' ח סמג לאוין רכ:

מה מ מיי' פ"ב מה"ל ח"ב הלכה ב:

מו נ מיי' שם הלכה ח:

מז ס ע מיי' שם הלכה ח והלכה ב:

רבינו חננאל

ארכובותיו כו': **תניא** כל מקום שנאמר מיתה בתורה סתם אי אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה דברי ר' יאשיה רבי אומר נאמר מיתה בידי שמים ונאמר [מיתה] בידי אדם מות יומת הנואף והנואפת וכיוצא בה מה מיתה בידי שמים מיתה שאין בה רושם פי' חבלה אף מיתה האמורה בידי אדם מיתה שאין בה רושם כו': **אמר** רבה ד' מיתות גמרא גמירי לה. כלומר הלכה למשה מסיני א"ר זירא לאביי שאר הנסקלין דלא מיפרשא להו סקילה דגמרי מאוב וידעוני במאי גמרי במות יומת גמרי או בדמיהם דמיהם בם גמרי. כלומר כל דכתיב ביה דמיהם בם בסקילה כמו אוב וידעוני ואסקינא מכה אביו ואמו קא קשיא ליה אי אמרינן ליגמר במות יומת [למיתי ולמיגמר] מאוב וידעוני בסקילה. נימא הכי עד דגמרי מאוב וידעוני דבסקילה ליגמרו מאשת איש במות יומת בחנק דכל מיתה סתם אי אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה. א"ל שאר הנסקלין גופייהו קא קשיא ליה דאי במות יומת גמרי מאוב וידעוני ליגמרו מאשת

איש א"ל בדמיהם דמיהם קא גמרי: [**מתני'**] אלו הן הנסקלין הבא על האם ועל אשת האב ועל הכלה ועל הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה בהמה עליה כו'. תניא א"ר יהודה אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו חייב משום אשת אב אלא משום אם בלבד. ואוקימנא להא דר' יהודה בחייבי לאוין

וחייבי בריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו. תימה מנ"ל לדמוי מייבי לאוין לחייבי כריתות לכל מילי דאע"ג דדמו לענין ממזרות וקידושין לענין חליצה ויבום נימא יבא עשה ויתמה ל"ת[1]: **לדבריו** דת"ק קא"ל ולא לא ס"ל. המ"ל דסבר כדתניא בסוף המולך (יבמות דף מט.) דאמר כרבי עקיבא איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא אבל מחייבי לאוין גרידא לא:

השתא י"ל אמו שאינה אשת אביו. לא צריך להאי ק"ו דבלא"ה פריך שפיר משום דקשו קראי אהדדי כדפ"ה אבל אין עונשין מן הדין לא שייך כאן ולא דמי לאמותו בת אביו וכת אמו דפ"ק דמכות (דף ה:) דהתם כתיב בת אביך או בת אמך דמשמע דליגא דקרא מייבי בבת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו אבל הכא כתיב אשת אביך מתס וכן ערות אמך דמשמע שפיר אמו שהיא אשת אביו הוא שפיר בכלל זה וזה ועוד כתיב התם מולדת בית או מולדת חוץ דמתרגמינן דילידא מן אביך מן אמת אומרי או מן אמך מן גבר אומכן ואע"ג דדרשינן ליה בפ"ב דיבמות (דף כג.) בין שאומר לו לאביך קייס בין שאומר לו הולא מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו: הכא

[1]איסור מצוה שניות מדברי סופרים [6]ואמאי קרו להו איסור מצוה [3]שמצוה לשמוע דברי חכמים איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ואמאי קרו להו איסור קדושה דכתיב [1]קדושים יהיו לאלהיהם ותניא עלה [2]רבי יהודה מחליף חלופי הוא דמחליף הא חליצה בעיא ואי סלקא דעתך ר' יהודה כר' עקיבא סבירא ליה מכדי חייבי לאוין לרבי עקיבא כחייבי כריתות דמי וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו לדבריו דתנא קמא קאמר וליה לא סבירא ליה כי אתא רבי יצחק תני כדתנן רבי יהודה אומר אינו חייב אלא משום האם בלבד וטעמא מאי [7]אמר אביי דאמר קרא [2]אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב אלא מעתה [3]ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא משום אשת אב אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אמו אלא אמו שהיא אשת אביו קאי הכא וממעט לה קאי הכא וממעט לה השתא אמו שאינה אשת אביו מיחייב אשת אביו שאינה אמו מיחייב אמו שהיא אשת אביו לא מיחייב כלל ותו לרבנן נמי הכתיב אמך היא אלא ההוא מיבעי ליה לכדרב שישא בריה דרב אידי אלא לרבי יהודה נמי ההוא מיבעי ליה לכדרב שישא בריה דרב אידי אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אמר קרא ערותה משום ערוה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי ערות אלא מעתה [4]ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה הכי נמי משום ערוה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי ערות והתנן הבא על כלתו חייב עליה משום כלתו ומשום אשת איש בין בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו ולא פליג ר' יהודה אלא כיון דחד גופא הוא אע"ג דתרי איסורי נינהו כתיב ערותה הכא נמי כיון דחד גופא הוא אע"ג דתרי איסורי נינהו כתיב ערותה אלא אמר רבא קסבר ר' יהודה [2]ערות אביך זו אשת אביך ומייתי לה בגזירה שוה ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו אמו שאינה אשת אביו מניין ת"ל [2]ערות אמך לא תגלה אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אביו תניא

מ"ח א מיי' פ"ו מהלכות יבום וחליצה הלכה יו"ד סמג עשין לא נב טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ג:

רבינו חננאל

כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דרבנן סברי כיון דתפיס בהו קידושי אשת אב קרינן ביה ור' יהודה סבר לה כרבי עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ולאו אשת אב היא. הלכך אינו חייב עליה אלא משום אם בלבד מאי טעמא דרבי יהודה דמחייב אחת דאמר אביי אמר קרא ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך היא אחר שהזכיר ערות אביו שהיא ערות אשת אביך ואע"פ שחזר ופרט בפירוש ערות אשת אביו כיון שהזכיר האב והאם וחזר ופירש ש"מ כי לא חזר ואמר אמך היא ללמדך כי משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אביו. ואקשינן אלא מעתה ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא משום אשת האב אתה מחייבו ולא משום אמו. הנה למעלה אמרת משום אמו אתה מחייבו ולא משום אשת אביו כלו' זו אמו היא שאינה אשת אביו כגון שבא עליה שלא באישות וזו ערות אשת אביך אוקימתא באשת אביו שאינה אמו. אמו שהיא אשת אביו מיעטוה הני קראי קשיא לאביי אליבא דר' יהודה ותו לרבנן דמחייבי ליה תרתי משום אשת אב ומשום אמו הכתיב אמך היא. ושנינן אמך היא לרבנן מיבעי להו לכדרב שישא בריה דרב אידי ונדחה הא דאביי. ופי' רב אחא אמר קרא ערותה משום ערוה אחת אתה מחייבו ולא משום שתי ערות ונדחה גם זה. ופירש רבא קסבר רבי יהודה ערות אביו זו אשת אביך מדמייתי לה בג"ש כדמפרש בברייתא ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו ובין אשת אביו שאינה אמו. אמו שאינה אשת אביו מניין ת"ל וערות אמך לא תגלה אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) [יבמות כ.], ב) [סס קדושין ב. ב"ב מח. הוריות ב: חולין קו.], ג) [יבמות כ.], ד) [לקמן עה.], ה) [רש"ש מה"ז], ו) [עי' רש"ל], ז) [וע"ע תוס' יבמות ט. ד"ה והכי ליקור וכו'].

תורה אור השלם

1. קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְיָ לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ: ויקרא כא ו
2. עֶרְוַת אֲבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה אִמְּךָ הוּא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: ויקרא יח ז
3. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוַת אָבִיךָ הוּא: ויקרא יח ח
4. עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה אֵשֶׁת בִּנְךָ הוּא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: ויקרא יח טו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אמו וכו' לא נימא דסתרי (ותמיהא לי וכו' מדוע ליה דמייב) תס"מ וי"ב הג"ה היא: (ב) ד"ה אלא אמר רבא וכו' וערות אשת אביך דרשא כל"ל ומיכא היא נמחק:

מוסף רש"י

שניות מדברי סופרים. שניות לעריות שגזרו סופרים עליהם (יבמות כ.).

(ב) [יבמות כ.], ג) [סס קדושין ב. ב"ב מח. הוריות ב: חולין קו.], ד) [יבמות כ.], ה) [לקמן עה.], ו) [רש"ש מה"ז], ז) [וע"ע תוס' יבמות ט. ד"ה והכי ליקור וכו'].

מי אמך לבד היא לא תגלה ערותה אבל אם יש שם אחר עליה אינך מוזהר עליה והיא דערות אביך הכי נמי מדרש ערות אשת אביך לא תגלה אם ערות אביך לבד היא אבל אם יש שם אחר עליה אינך מוזהר עליה והשתא י"ל אמו שאינה אשת אביו ואשת אביו שאינה אמו מייב אשת אביו שהיא אמו לא ליחייב. ולי נראה דהשתא אמו שאינה אשת אביו וכו' ליצנא יתירא הוא וה"ג קאי הכא וממעט לה קאי הכא וממעט לה ותו לא מידי והכי קא קשיא ליה אם כן קשו קראי אהדדי הא מיחייב ליה באמו וממעט ליה מאשת אב והאי ממעט ליה מאמו ומחייב באשת אב: **ותו.** אי איכא למדרשיה להאי היא למיעוטא כי האי גוונא רבנן מאי עבדי ליה אלא על כרחין לא משמע מהיא מיעוטא למימר דאיסור זה לבדו עליה ולא אחר וכי משמע היא מיעוטא הכי משמע אמך היא ואין אחרת אמך והאי היא לא מצית למדרשה הכי על כרחך לאו למיעוטא אתא אלא לדרשה אחרינא אתא לכדרב שישא בריה דרב אידי בשלהי שמעתין [נד.] לענין דאמו שאינה אשת אביו דלא כתיב בה דמיסס בם דבאשת אביו כתיב [ויקרא כ] דמיסס בם ומשמע בין אשת אביו שאינה אמו בין שהיא אמו אבל אמו שאינה אשת אביו אזהרה כתיב בה (ויקרא יח) ערות אמך לא תגלה ומשמע אע"פ שאינה אשת אביו אבל עונש לא כתיב בה ויליף לה מאמך היא בהוייתה תהא כל גדיה שוין דכי היכי דאמך שהיא אשת אביך עונש בה כך אמך שאינה אשת אביך עונש בה והכי נמי לרבי יהודה להכי מצעי ליה וכן היא דערות אביך לדרשה אחרינא לחייב עליה אפילו לאחר מיתת אביו כלומר בהוייתה תהא לעולם כדלקמן בשמעתין [נד.] ולאו למעוטי מאיסורא אתי: מן **אלא מעתה** עד **לכדרב שישא בריה דרב אידי** חדא אתקפתא היא: **אמר קרא.** (ערות) אמך היא לא תגלה ערותה [ויקרא יח]: **אלא אמר רבא.** לעולם מקרא קמא דהיא בערות אמך מיעוטא משמע כדהוה דרשינן מעיקרא ומיהו היא דערות אביך דקשיא לך דממעט ליה נמי מאיסור אם לאו פירכא היא דהא ריש דקרא דערות אביך שם אשת אב הוא דאדכר ולאו[1] משום איסור אם ומייתי לה בג"ש כדלקמן [נד.] נאמר כאן ערות אביך לא תגלה [ויקרא יח] ונאמר להלן ערות אביו גלה [שם כ] מה להלן באישות הכתוב מדבר אף כאן באישות הכתוב מדבר ומשמע לן איסורא בין אשת אביו שהיא אמו ובין אשת אביו שאינה אמו דחייב עליה משום איסור אשת אב הלכך כי הדר כתיב בסיפא דאידך קרא ערות אביך היא לאו למדרש מיניה משום אב ולא משום אם דהא ריש דקרא ערות אביך נמי משום אשת אב הוא דחייביה בין אינה אמו בין היא אמו הלכך לרבי יהודה ערות אביך היא למעוטי משום אשת אב אים מוקים לה לקמן [נד.] דלא תימא שם אשת אים לא נפיק מכלל אשת אב דרשא דקרא דהא אביו נמי עמיתו הוא וקרי נמי ביה ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך וגו' (ויקרא יח) וערות אשת אביך (ב) היא דרשא מוקי לאזהרת אשת אב לאחר מיתה אבל היא דגבי אמך לרבי יהודה למעוטי מאיסור אשת אב אתא דהא ר"ל מרישא דקרא דלחייב עליה משום אשת אב כשהיא אמו ואשת אביו דקסבר רבי יהודה ערות אביך דרשא זו אשת אביך ולא אביך במשכב זכור ממש דיליף לה בגזירה שוה כדלקמן [נד.] ומשמע אף כשהיא אמו חייב עליה באיסור אשת אב וערות אמך להביא אמו אנוסה והדר כתיב אמך היא לאפוקי ממשמעותיה דרשא ולמימרא דמשום אמו אתה מחייבו וכו'. ולדרב שישא בריה דרב אידי לא מיבעי ליה לרבי יהודה דכיון דאית ליה האי גזירה שוה דלקמן מייניה נפקא ליה נמי עונש לאמו שאינה אשת אביו דלרבנן דלית להו גזירה שוה נפקא להו מהאי קרא דאמך היא הא דרב שישא בריה דרב אידי ולמעוטי באיסור אשת אב לא משמע להו לרבנן משום דקא סברי האי ערות אביך דרשא דקרא במשכב זכור ממש קאמר כדלקמן [שם] ולאו באיסור אשת אב איירי מידי הלכך לא אתא סיפא למעוטי מידי דלא דמי ליה:

תניא

תניא כוותיה דרבא [1]איש [6]פרט לקטן [1]אשר ישכב את אשת אביו משמע בין אשת אביו שהיא אמו ובין אשת אביו שלא אמו אמו שאינה אשת אביו מניין ת"ל [1]ערות אביו גלה מופנה להקיש ולדון ממנו גזרה שוה [1]מות יומתו בסקילה [3]אתה אומר בסקילה או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה נאמר כאן דמיהם בם ונאמר באוב וידעוני [2]דמיהם בם [3]מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל [3]ערות אביך לא תגלה ערות אביך זו אשת אביך אתה אומר אשת אביך או אינו אלא ערות אביך ממש נאמר כאן ערות אביך לא תגלה ונאמר להלן [1]ערות אביו גלה מה להלן באישות הכתוב מדבר אף כאן באישות הכתוב מדבר ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו אמו שאינה אשת אביו מניין תלמוד לומר [3]ערות אמך לא תגלה אין לי אלא באזהרה שעשה הכתוב אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו עונש מניין נאמר כאן ערות אביך לא תגלה ונאמר להלן ערות אביו גלה מה באזהרה עשה הכתוב אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו אף בעונש עשה הכתוב אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו [3]אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב ורבנן ערות אביך ממש האי [4]מואת זכר נפקא לחייב עליו שתים וכדרב יהודה [7]דאמר רב יהודה נכרי הבא על אביו חייב שתים הבא על אחי אביו חייב שתים אמר רבא מסתברא מילתא דרב יהודה בישראל בשוגג ובקרבן והאי דקאמר נכרי [8]לישנא מעליא הוא דאי סלקא דעתך נכרי ממש דינו מאי ניהו קטלא בתרי קטלי קטלת ליה תניא נמי הכי [9]הבא על אביו חייב שתים הבא על אחי אביו חייב שתים איכא דאמרי דלא כרבי יהודה ואיכא דאמרי אפילו תימא רבי יהודה ומייתי לה בק"ו מאחי אביו ומה אחי אביו דקורבה דאביו הוא חייב שתים אביו לא כ"ש [10]וקמיפלגי בפלוגתא דאביי ורבא מר סבר עונשין מן הדין ומר סבר [11]אין עונשין מן הדין ורבנן אזהרה לאשת אביו מנא להו נפקא להו [5]מערות אשת אביך לא תגלה ור' יהודה ההוא מיבעי ליה לאזהרה לאשת אביו לאחר מיתה ורבנן ההוא מסיפא דקרא נפקא ערות אביך היא ורבי יהודה ההוא מיבעי ליה משום אשת אב אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת איש והאנן תנן הבא על אשת אב חייב עליה משום אשת אב ומשום אשת איש בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו ולא פליג רבי יהודה אמר אביי פליג בברייתא ורבנן עונש דאשת אביו לאחר מיתה מנא להו בשלמא רבי יהודה מייתי לה בגזרה שוה אלא רבנן מנא להו אמרי לך ההוא ערות אביו גלה דמפיק לה רבי יהודה לגזירה שוה מפקי ליה אינהו לעונש דאשת אביו לאחר מיתה ורבנן עונש לאמו שאינה אשת אביו מנא להו אמר רב שישא בריה דרב אידי אמר קרא אמך היא עשאה הכתוב לאמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו: הבא על כלתו כו': ולחייב נמי משום אשת בנו אמר אביי פתח הכתוב בכלתו וסיים באשת בנו לומר לך זו היא כלתו זו היא אשת בנו: **מתני'** [12]הבא על הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה את הבהמה [13]בסקילה אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל ד"א שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה: **גמ'** זכר מנא לן דת"ר [6]איש [3]פרט לקטן אשר ישכב את זכר [7]בין גדול בין קטן משכבי אשה [8]מגיד לך הכתוב ששני משכבות באשה א"ר ישמעאל הרי זה [9]בא ללמד ונמצא למד מות יומתו בסקילה אתה אומר בסקילה או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה [3]נאמר כאן דמיהם בם ונאמר באוב וידעוני דמיהם בם מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה עונש

הבא על אביו חייב ב' הבא על אחי אביו חייב ב'. תימה דלא תני להו בכלל ל"ו כריתות כיון דאי עביד בהדייהו חייב על כל אחת ואחת ובירושלמי פריך לה בפרקא ומשני כל שום זכור אחד: **לומר** לך זו היא כלתו וזו היא אשת בנו. האי דהדר כתבה לחייב עליה אף לאחר מיתה כדפ"ה ות"ת מזהרה שמענו עונש לאחר מיתה מנ"ל דלעיל איצטריך קרא לעונש ומזהרה דאשת אב לאחר מיתה וי"ל דנפ"ל מג"ש דדמיהם מאשת אב דעונש לאחר מיתה כמחייב:

[6]**הבא** על הזכר ועל הבהמה. הא דלא קתני והבא בהמה עליו משום דלא כתיב בהדיא אלא מדרשא והא דלא קתני והבא זכר עליו אף על גב דכתיב בהדיא שייכה מות יומתו (ויקרא כ) איכא למימר דליתנא דקרא נקט דכתיב (שם יח) ואת זכר לא תשכב:

עונש

סניא כוותיה דרבא [1]איש [6]פרט לקטן [1]אשר ישכב את אשת אביו משמע בין אשת אביו שהיא אמו ובין אשת אביו שלא אמו אמו שאינה אשת אביו מניין ת"ל [1]ערות אביו גלה מופנה להקיש ולדון ממנו גזרה שוה [1]מות יומתו בסקילה [3]אתה אומר בסקילה או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה נאמר כאן דמיהם בם ונאמר באוב וידעוני [2]דמיהם בם [3]מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל [3]ערות אביך לא תגלה ערות אביך זו אשת אביך אתה אומר אשת אביך או אינו אלא ערות אביך ממש נאמר כאן ערות אביך לא תגלה ונאמר להלן [1]ערות אביו גלה מה להלן באישות הכתוב מדבר אף כאן באישות הכתוב מדבר ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו אמו שאינה אשת אביו מניין תלמוד לומר [3]ערות אמך לא תגלה אין לי אלא באזהרה שעשה הכתוב אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו עונש מניין נאמר כאן ערות אביך לא תגלה ונאמר להלן ערות אביו גלה מה באזהרה עשה הכתוב אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו אף בעונש עשה הכתוב אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו [3]אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב ורבנן ערות אביך ממש האי [4]מואת זכר נפקא לחייב עליו שתים וכדרב יהודה [7]דאמר רב יהודה נכרי הבא על אביו חייב שתים הבא על אחי אביו חייב שתים אמר רבא מסתברא מילתא דרב יהודה בישראל בשוגג ובקרבן והאי דקאמר נכרי [8]לישנא מעליא הוא דאי סלקא דעתך נכרי ממש דינו מאי ניהו קטלא בתרי קטלי קטלת ליה תניא נמי הכי [9]הבא על אביו חייב שתים הבא על אחי אביו חייב שתים איכא דאמרי דלא כרבי יהודה ואיכא דאמרי אפילו תימא רבי יהודה ומייתי לה בק"ו מאחי אביו ומה אחי אביו דקורבה דאביו הוא חייב שתים אביו לא כ"ש [10]וקמיפלגי בפלוגתא דאביי ורבא מר סבר עונשין מן הדין ומר סבר [11]אין עונשין מן הדין ורבנן אזהרה לאשת אביו מנא להו נפקא להו [5]מערות אשת אביך לא תגלה ור' יהודה ההוא מיבעי ליה לאזהרה לאשת אביו לאחר מיתה ורבנן ההוא מסיפא דקרא נפקא ערות אביך היא ורבי יהודה ההוא מיבעי ליה משום אשת אב אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת איש והאנן תנן הבא על אשת אב חייב עליה משום אשת אב ומשום אשת איש בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו ולא פליג רבי יהודה אמר אביי פליג בברייתא ורבנן עונש דאשת אביו לאחר מיתה מנא להו בשלמא רבי יהודה מייתי לה בגזרה שוה אלא רבנן מנא להו אמרי לך ההוא ערות אביו גלה דמפיק לה רבי יהודה לגזירה שוה מפקי ליה אינהו לעונש דאשת אביו לאחר מיתה ורבנן עונש לאמו שאינה אשת אביו מנא להו אמר רב שישא בריה דרב אידי אמר קרא אמך היא עשאה הכתוב לאמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו: הבא על כלתו כו': ולחייב נמי משום אשת בנו אמר אביי פתח הכתוב בכלתו וסיים באשת בנו לומר לך זו היא כלתו זו היא אשת בנו: **מתני'** [12]הבא על הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה את הבהמה [13]בסקילה אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל ד"א שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה: **גמ'** זכר מנא לן דת"ר [6]איש [3]פרט לקטן אשר ישכב את זכר [7]בין גדול בין קטן משכבי אשה [8]מגיד לך הכתוב ששני משכבות באשה א"ר ישמעאל הרי זה [9]בא ללמד ונמצא למד מות יומתו בסקילה אתה אומר בסקילה או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה [3]נאמר כאן דמיהם בם ונאמר באוב וידעוני דמיהם בם מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה עונש לאמו שאינה אשת אביו מנא להו אמר רב שישא בריה דרב אידי אמר קרא אמך היא עשאה הכתוב לאמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו: הבא על כלתו כו': ולחייב נמי משום אשת בנו אמר אביי פתח הכתוב בכלתו וסיים באשת בנו לומר לך זו היא כלתו זו היא אשת בנו: **מתני'** [12]הבא על הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה את הבהמה [13]בסקילה אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל ד"א שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה: **גמ'** זכר מנא לן דת"ר [6]איש [3]פרט לקטן אשר ישכב את זכר [7]בין גדול בין קטן משכבי אשה [8]מגיד לך הכתוב ששני משכבות באשה א"ר ישמעאל הרי זה [9]בא ללמד ונמצא למד מות יומתו בסקילה. עונש שמענו כמו שפירשנו אזהרה לשוכב מואת זכר לא

מסורת הש"ס

א) [עמ"ש נפ"ד לעיל נג: על הגליון דה"א משוס קלון וכו'], ב) לקמן פז., ג) כריתות ה., ד) (שם ג.), ה) [ספמים ג. וש"נ], ו) לקמן עו. כריתות ג. מכות ה: תמורה ט. ז) [ענין מי עונשין מו אין עונשין מן הדין נתבאר עוד לקמן עג. עד. מכות ה: יד. יח: זבחים קו:], ח) [כבר תני לה לעיל נג. ופר' תי"ט ופר' קול הרמז], ט) [נסדר המשנה ל"ג מלת בסקילה], י) [עמ"ש לעיל נג: דה"א משוס קלון], כ) [עיין מוספות לקמן עג. ד"ה הרי זה], ל) [לקמן סו. כריתות ה.], מ) [קדושים פרק י], נ) [אביו רש"ש], ס) [ויקרא יח], ע) [לקמן עו.], פ) [נ"ל בר], צ) [נראה ששייך לעיל בעיקר המשנה נג.].

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אֵשֶׁת אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ יא
2. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ כז
3. עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: ויקרא יח ז
4. וְאֶת זֹכֶר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הוּא: ויקרא יח כב
5. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוַת אָבִיךָ הִוא: ויקרא יח ח
6. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ יג

מוסף רש"י

מה להלן בסקילה. דכתיב נאכן ירגמו אותם (לקמן סו.), לישנא מעליא הוא. שמלוה ולרן נקרי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.), אין עונשין מן הדין. מדין ק"ו, דיני ממונות ומצות עשה והלכות עבודה ופסולי קדשים אתה למד מק"ו אבל לא מזהרות ועונשין (חגיגה יא:).

מט א מיי' פ"ד מהלכות שגגות הלכה ח:
נ ב מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י וס"ל מהלכות מיקומי ביאה הלכה ל [והל' יד טו]:
נא ג ד מיי' פ"ל מהל' מיקומי ביאה הי"ד:
נב ה מיי' שם הלכה י [ס"ע אה"ע סי' כ סעי' ל בהגה]:

עין משפט נר מצוה

רבינו חננאל

תניא כוותיה דרבא איש פרט לקטן אשר ישכב את אשת אביו משמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו אמו שאינה אשת אביו מניין ת"ל ערות אביו גילה מופנה להקיש ולדון ממנו ג"ש כו' עד אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אביו ורבנן ערות אביך אביך ממש הוא ולייחייבו שתים חדא הא. אידך מואת זכר לא תשכב וכדרב יהודה דאמר נכרי הבא על אביו חייב שתים. ופירשה האי דקתני חייב שתים ישראל הוא והאי דאמר נכרי לישנא מעליא. כלומר ליכא בישראל דעביד כי האי גוונא וחייב כגון שגג בזה ונתחייב שתי חטאות דאי ס"ד נכרי ודאי הא קי"ל אזהרתן זו היא מיתתן חייב שתים כתרי קטלינן ליה. תניא נמי הכי הבא על אביו חייב שתים ועל אחי אביו חייב שתים איכא דאמר ודלא כר' יהודה איכא דאמר אפילו תימא ר' יהודה מייתי לה בק"ו מאחי אביו: הבא על אשת אביו כו'. פי' אחר מיתת אביו חייב משום אשת אביו בלבד. הבא על כלתו וכו' הבא על הזכור. ת"ר איש פרט לקטן אשר ישכב את זכר בין קטן בין גדול משכבי אשה מגיד לך הכתוב ששתי משכבות באשה. אמר רבן גמליאל הרי זו האשה באת ללמוד כי יש משכב בזכר כאשה ונמצאת למידה כי יש לך שתי משכבות ובשתיהן חייבת בהן. מות יומתו בסקילה. עונש שמענו כמו שפירשנו אזהרה לשוכב מואת זכר לא